

RUS TÜRK İşADAMLARI BİRLİĞİ

RUSYA EKONOMİSİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

řubat 2019

İÇİNDEKİLER

RAPOR ÖZETİ	2
1-Rusya Ekonomisinin Genel Yapısı	5
2-Makroekonomik Görünüm	10
2.1.Büyüme görünümü.....	10
2.2.İşgücü ve işsizlik oranı	11
2.3.Enflasyon gelişmeleri.....	12
2.4.Bütçe Gelişmeleri	14
2.5.Ödemeler Dengesi.....	14
2.6.Dış Borçlar	15
2.7.Bankacılık sektörü	15
3-Rusya'nın sosyo-ekonomik görünümü	17
4-Yapısal Sorunlar.....	19
4.1.Genel yatırım ortamı	20
4.3.Küçük ve orta ölçekli işletmeler	21
4.4.Eğitimin niteliği.....	22
4.7.İş gücü verimliliği	22
5. Sonuç ve değerlendirme.....	23

RAPOR ÖZETİ

1.2014 yılından itibaren baş gösteren jeopolitik sorunlar, karşılıklı yaptırımlar ve petrol fiyatlarındaki gerileme nedeniyle Rusya ekonomisinde 2015 ve 2016 yıllarında küçülme yaşanmış, 2017 yılından itibaren büyüme pozitif seyrine dönmüştür. Mevcut koşullar altında yüzde 1,5-2 bandına yerleşen büyüme oranının daha fazla artırılması yapısal alandaki ilerlemeye bağlı görünmektedir.

2.Yaşanan sorunlar sonrasında 2014 yılından itibaren Ruble önemli ölçüde değer kaybetmiş ve enflasyon 2015 yılı Mart ayında %16,9'a kadar yükselmişti. Merkez Bankası'nın sıkı para politikası çerçevesinde enflasyon oranı kademeli olarak düşmüş ve 2017 yılı sonunda %2,5'e kadar gerilemiştir. 2018 yılında özellikle gıda fiyatlarında görülen artışlar ve 2019 yılından itibaren KDV oranının %20'ye yükseltilmesi enflasyon beklentilerini bir miktar yukarıya çekmiştir.

3.2014 yılından itibaren yaşanan gelişmeler ve petrol fiyatlarındaki düşüşler bütçe üzerinde önemli etkilere neden olmuştur. Hem harcamalar hem de gelirlerde önemli azalmalar görülmüştür. Bununla birlikte mali disiplin sağlanmış ve bütçe 2018 yılında önemli ölçüde fazla vermiştir (%3,7).

4.Rusya Merkez Bankasının bankacılık sektörünün geliştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik politikaları etkinlik kazanmaktadır. Banka sermayelerinin güçlendirilmesi, likidite ihtiyaçlarının zamanında karşılanması, düzenlemelere uyum seviyesinin yükseltilmesi ve sorunlu bankaların ayıklanması Merkez Bankasının temel amaçları arasında yer almaktadır.

5.2014 sonrasında bazı teknoloji yoğun sektörlerde ve tarım alanında ithal ikameci politikalar dikkat çekmektedir. Tarımda kendine yeterli hale gelmeyi hedefleyen

Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

Rusya özellikle sebze grubunda buna yaklaşmış görünmektedir. Konunun ayrıntıları RTİB tarafından hazırlanan tarım raporunda yer almaktadır.

6.Rusya'nın sosyo-ekonomik göstergeleri incelediğinde genellikle ekonomik potansiyeli destekleyici bir özellik taşıdığı söylenebilir. Özellikle yüksek eğitim seviyesi ve kadınların işgücüne katılım oranının yüksekliği dikkat çekmektedir. Bununla birlikte nüfus dinamikleri ekonomideki canlılığı sınırlayan unsurlar arasında yer almaktadır.

7.Ekonominin genel olarak doğal kaynakların zenginliği, yüksek iş gücü katılım oranı, yüksek eğitim seviyesi, kamu borçlarının düşüklüğü, net pozitif uluslararası yatırım pozisyonu, uzay, bilişim ve askeri teknolojiler ve bunların yarattığı dışsallıklar gibi avantajları bulunmaktadır.

8.Rusya'da son dönemde büyümenin yavaşlamasında petrol fiyatları ve dış talep gibi konjonktürel faktörlerin etkisi olsa da bazı önemli yapısal sorunların da katkısı bulunmaktadır. Genel olarak, ekonomik altyapının modernize edilmesi, sektörel çeşitliliğin artırılması, bütçedeki petrol ve doğalgaz etkisinin azaltılması, küçük ve orta ölçekli işletmelerin özendirilmesi, kamu kurumlarının ve yönetiminin güçlendirilmesi ve yeniliğin teşvik edilmesi gibi uzun dönemli uygulama gerektiren yapısal sorunlar bulunmaktadır.

9.Rusya'da küçük ve orta ölçekli işletmelerin üretim ve istihdama katkısı yeterli seviyede değildir. OECD verilerine göre istihdamın sadece %25'si bu işletmeler tarafından sağlanmaktadır. Üretimin ise sadece %22'sinin bu işletmeler tarafından yapıldığı görülmektedir. Oysa birçok referans ülkede bu aralıklar istihdam için % 60-80 üretim içinse % 50-70 seviyesinde bulunmaktadır.

10.Rusya ekonomisinde iş gücü piyasası açısından öne çıkan sorunlardan biri verimlilikteki sorunlar, bir diğeri ise ülke genelindeki düşük işsizlik oranına rağmen bazı bölgelerde işsizlik oranının yüksek seviyelerde seyretmesidir. Aktif nüfusun

Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

artmaması işgücü piyasasında dinamizmi ve verimliliği sınırlayan başka bir unsurdur.

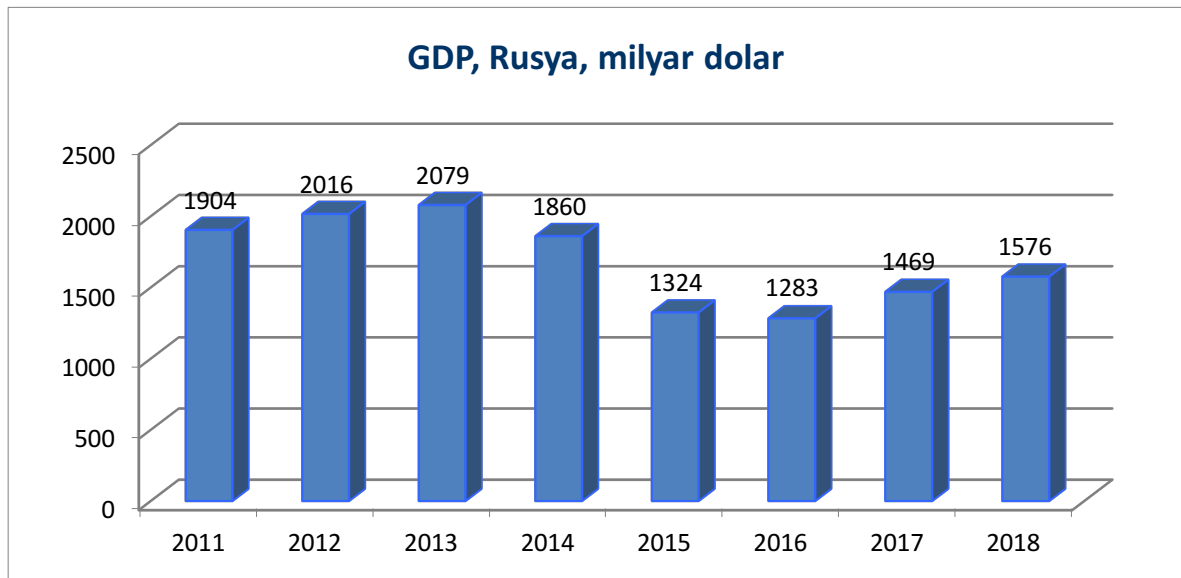
11.Yapısal sorunların giderilmesinin uzun dönemde etkisini gösterebilecek nitelikte olması, ayrıca petrol ve doğal gaz gelirlerinin bütçedeki önemi yanında yarattığı bağımlılık ve ayrıca nüfus dinamiklerinin ülkenin büyüme potansiyelini sınırlayan önemli unsurlar olduğu değerlendirilmektedir.

1-Rusya Ekonomisinin Genel Yapısı

Rusya ekonomisi 2000'li yıllardan itibaren yoksulluğun azaltılması ve gelir seviyesinin artırılması konusunda başarı göstermiştir. Bu başarıda yükselen petrol ve doğalgaz fiyatlarının ve elde edilen gelirlerin önemli katkısı olmuştur. Ancak 2014 yılından itibaren baş gösteren jeopolitik sorunlar, karşılıklı yaptırım uygulamaları ve petrol fiyatlarındaki gerileme bu kazanımları bir miktar tersine çevirmiştir. Bununla birlikte 2017 yılından itibaren büyüme pozitif seyrine geri dönmüştür. Yüzde 1-2 bandına yerleşen büyüme oranının daha fazla artırılması yapısal alandaki ilerlemeye bağlı görünmektedir.

Rusya ekonomisinin genel olarak doğal kaynakların zenginliği, yüksek iş gücü katılım oranı, yüksek eğitim seviyesi, kamu borçlarının düşüklüğü, uzay, bilişim ve askeri teknolojileri ve bunların yarattığı dışsallıklar anlamında önemli avantajları bulunmaktadır. Bununla birlikte büyüme potansiyelini sınırlayan yapısal sorunlar da mevcut olup, söz konusu sorunlara ilerideki bölümlerde değinilecektir.

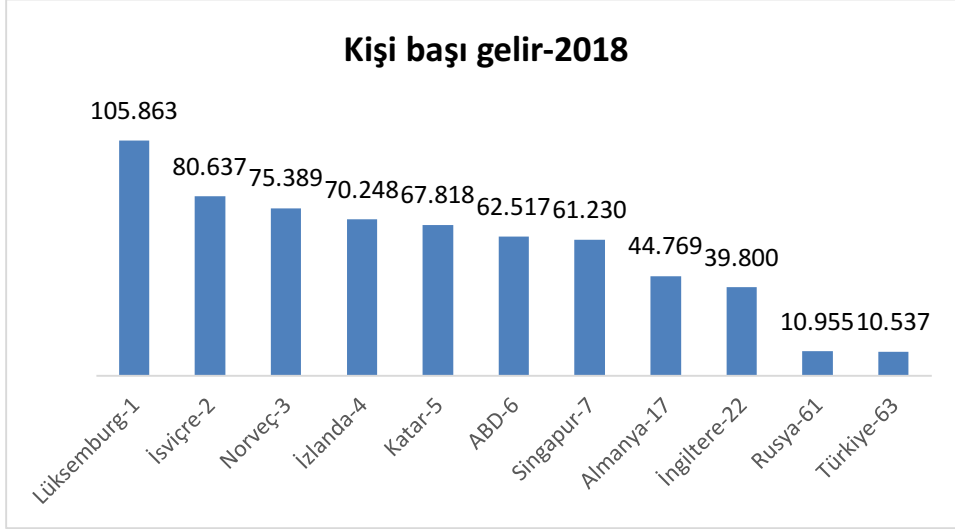
Rusya ekonomisi 2018 yılındaki yaklaşık 1,6 trilyon dolar büyüklüğü ile dünyanın 12. büyük ekonomisi konumundadır. Satın alma gücü paritesine göre ise 6. sırada bulunmaktadır. 2014 yılından itibaren yaşanan sorunlar nedeniyle GSYİH büyüklüğü dolar bazında önemli ölçüde gerilemeye uğramıştır.

Kaynak: İMF

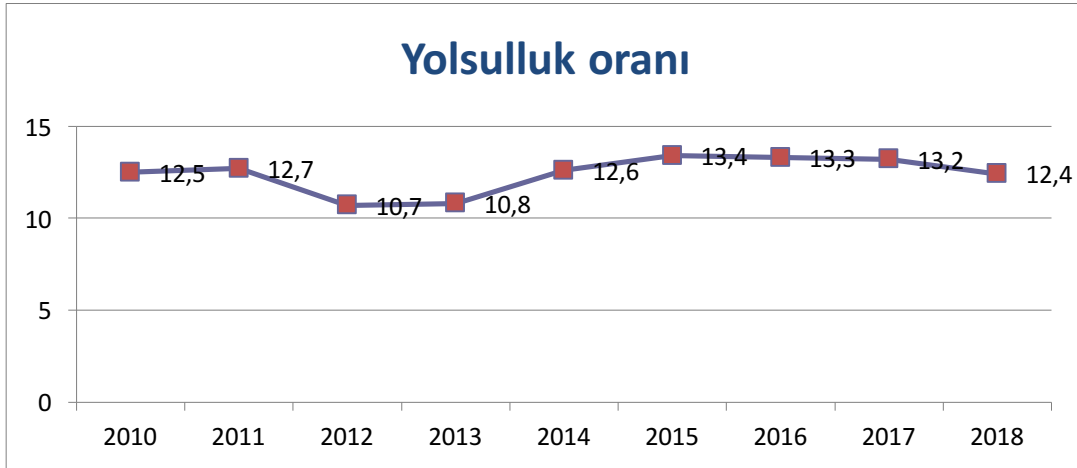
Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

Nominal kişi başı gelir rakamlarına bakıldığında Rusya'nın yaklaşık 11 bin dolar ile dünya sıralamasında 61. sırada olduğu görülmektedir.

Kaynak:İMF

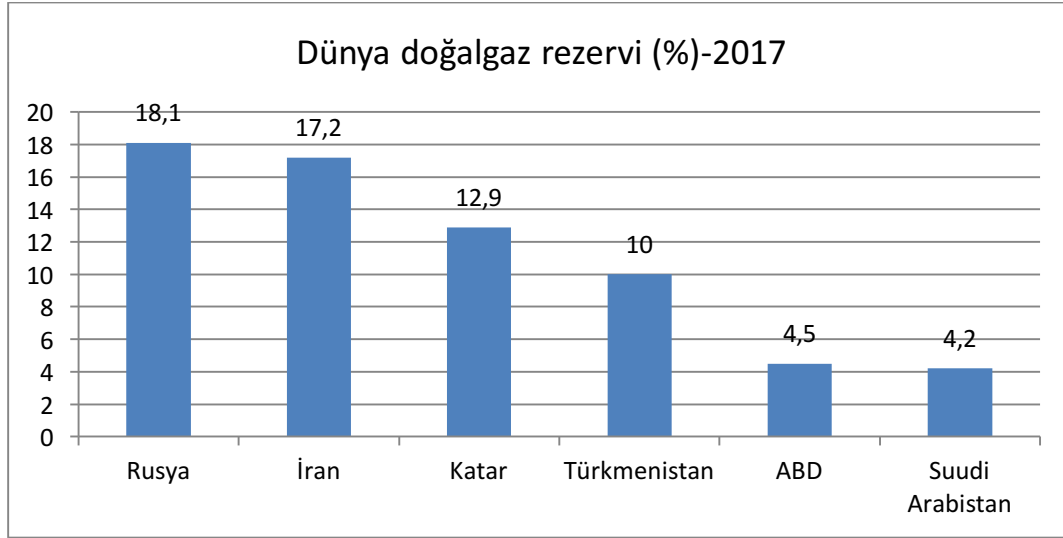
Rusya'da 2012 yılında %11'in altına gerileyen yoksulluk oranı 2015 yılından itibaren bir miktar yükselme göstermiş, 2018 yılından itibaren yeniden azalma eğilimine girmiştir.

Kaynak:Dünya Bankası

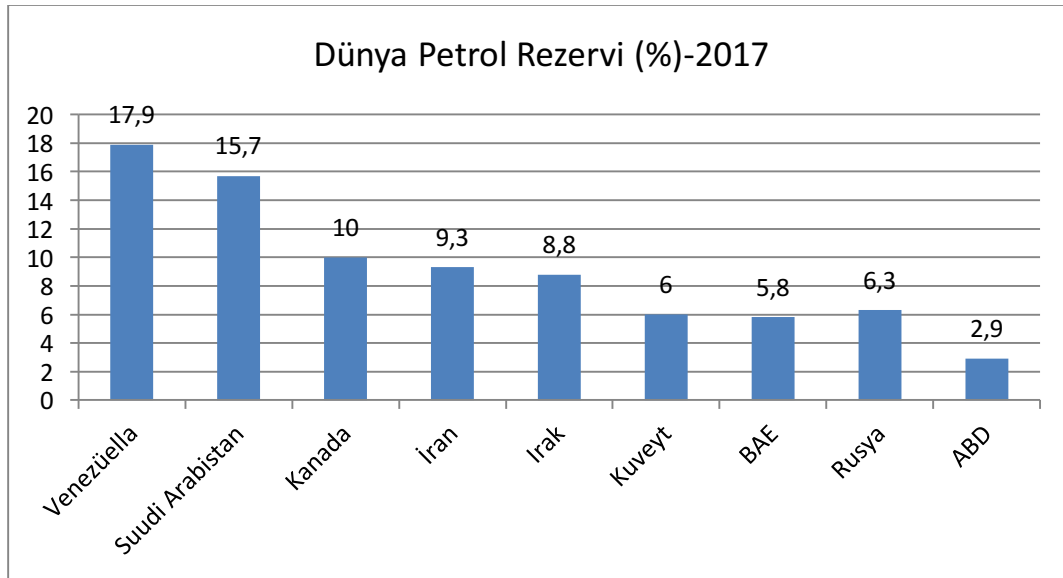
Rusya ekonomisi için büyük önem taşıyan doğal gaz rezervleri açısından Rusya %18 pay ile dünyada birinci sırada bulunmaktadır.

Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

Kaynak: BP İstatistikleri-2018

Dünya petrol rezervleri açısından bakıldığında %6,3 ile 8. sırada bulunan Rusya yıllık üretim rakamları açısından örneğin 2017 yılında %12,2 ile 2. sırada yer almıştır.

Kaynak: BP İstatistikleri-2018

Rusya 1,7 milyon kilometrekare ile dünyanın en büyük ülkesi olmakla birlikte tarıma elverişli alanlar sınırlı durumdadır. Bununla birlikte Rusya 2017 yılında dünyanın en çok tahıl ihraç eden ülkesi olmuştur. Ayçiçeği tohumu üretiminde dünya ikincisi, patates ve süt üretiminde dünya üçüncüsü olmuştur.

Geleneksel olarak net gıda ithalatçısı olan Rusya'nın net gıda ithalatı son yıllarda önemli ölçüde azalarak 2013'de 20 milyar dolardan 2017 yılında yaklaşık 5 milyar

Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

dolara gerilemiştir. 2010 yılında toplam sebze ithalatı 3,1 milyon ton iken 2016 yılında 2,3 milyon tona gerilemiştir.

Tablo1: Tarım sektörü

	Tarım Arazisi %	Orman Arazisi %	Tarımdaki Katma Değer* % GDP	Tarımdaki İstihdam %
ABD	45	33,3	1,2	1,6
Almanya	48	31,8	0,7	1,3
Brezilya	33	61,6	5	15,3
Çin	55,7	22,6	8	16
Güney Kore	18,1	63,8	2	4,8
Hindistan	60,5	23,1	16	42
Japonya	12,5	68,6	1,2	3,4
Rusya	13,1	45	4	6,6
Türkiye	49,7	15	8	18,7

Kaynak: Dünya Bankası

Rusya’da sanayi sektörünün Gayri Safi Milli Hasılaya katkısı yüksek durumdadır. Buna özellikle doğal kaynak çıkarılması ve işlenmesine dönük faaliyetler önemli ölçüde etki etmektedir. İhracat performansı da petrol ve doğal gaz ihracı nedeniyle yüksek seyretmektedir.

Tablo2: Sanayi ve ihracat

	Sanayi* Katma Değer, % GDP	İhracat %GDP	Rezervler-milyar \$-
ABD	20	12	126
Almanya	28	48	200
Çin	41	20	3053
Güney Kore	36	43	403
Hindistan	26	19	398
Japonya	25	13	1208
Rusya	32	26	466
Türkiye	29	25	98

*İmalat, madencilik, inşaat, diğer

Rusya ekonomisine genel olarak 2014 yılından itibaren başlayan ekonomik sorunların etkileri açısından bakıldığında jeopolitik gerginlikler, yaptırımlar ve petrol fiyatlarındaki azalmanın yarattığı ortam nedeniyle ekonomide önemli etkiler ortaya çıktığı görülmektedir. Aşağıdaki tabloda büyüme, tüketim, yatırım, enflasyon, kur, rezervler, ihracat ve sermaye hesabındaki gelişmeler yer almaktadır.

Söz konusu sorunlar ilk etkisini finans piyasalarında ve özellikle Ruble üzerinde göstermiş, kur enflasyon dinamiklerini de değiştirmiştir. Merkez Bankası aktif bir rol almış ve politika

Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

faiz oranını etkili bir enstrüman olarak kullanmıştır. Hem beklentiler hem de gelirlerdeki kötüleşme tüketim ve yatırım harcamalarını olumsuz etkilemiştir. İhracat gelirlerinin düşmesi bütçe üzerinde önemli etki göstermiştir.

Birçok göstergedeki bozulma etkili politikalar sonucunda 2017 yılından itibaren tersine çevrilmiş ve makro dengeler sağlanmıştır.

Tablo3:Krizin etkileri

Krizin etkileri	2013	2014	2015	2016	2017	2018
GSYİH, milyar \$	2.231	2.031	1.368	1.285	1.578	1.641
Ural petrol fiyatı,\$	106	94	51	44	54	73
Dolar-Ruble Kuru, ortalama	32	38	61	67	58	62
Politika faiz oranı, yılsonu	5,50	17	11	10	7,75	7,75
Rezervler, milyar \$	509	385	368	377	432	498
Büyüme oranı	1,3	0,7	-2,5	-0,2	1,5	2,3
Tüketim, %değ.	3,6	1,1	-7,8	-1,9	2,6	1,8
Yatırım, %değ.	-7,3	-8	-12,3	-1,9	7,4	2,1
Enflasyon, ortalama	6,8	7,8	15,5	7,1	3,7	2,9
Bütçe açığı	-0,5	-0,5	-2,4	-3,4	-1,4	3,7
İhracat, milyar \$	523	498	339	281	353	436
Cari açık, milyar \$	34	59	67	24	35	114
Sermaye hesabı, milyar \$	-47	-174	-73	-27	-34	-114

Kaynak:Dünya Bankası, İMF, Rusya Merkez Bankası

2-Makroekonomik Görünüm

Rusya Federasyonu makroekonomik istikrar açısından 2014 yılından itibaren yaşanan ekonomik sorunlara rağmen son yıllarda toparlanma göstermiştir. Para politikası yönetimindeki etkinlik artmakta ve bütçe dengesi olumlu seyretmektedir. Yine cari denge ve kamu borcu açısından sorun bulunmamaktadır. İşsizlik oranı ise doğal işsizlik oranına yakın seyretmektedir.

Ancak 2017 yılından itibaren artıya geçen büyüme oranının mevcut koşullar altında %1-2 bandında seyredeceği anlaşılmaktadır.

Tablo4: Temel makroekonomik göstergeler

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
GSMH (milyar dolar)	1.904	2.016	2.079	1.860	1.324	1.283	1.578	1.641
Büyüme oranı	4,3	3,4	1,3	0,7	-2,8	-0,2	1,5	2,3
İşsizlik Oranı	6,1	5,1	5,6	5,3	5,8	5,3	5,1	4,5
Federal Bütçe Dengesi, %GDP	0,8	-0,1	-0,5	-0,5	-2,4	-3,4	-1,4	3,7
Enflasyon Oranı	8,5	5,1	6,8	7,8	10,7	5,4	2,5	3,5
Rezerv Fonu, milyar dolar	25	62	87	88	59	31	17	0
Ulusal Refah Fonu, milyar dolar	87	88	88	78	72	71	66	68
İhracat, milyar dolar	515	528	523	497	393	279	352	443
İthalat, milyar dolar	318	336	343	308	281	191	237	249
Ticaret Dengesi, milyar dolar	196	192	180	189	112	88	115	194
Cari Açık, milyar dolar	97	71	34	56	69	23	35	114

*Tahmin

Kaynak: Merkez Bankası, Federal İstatistik Kurumu, İMF

2.1.Büyüme görünümü

Rusya'da 2013 yılında yavaşlayan büyüme oranı nedeniyle yapısal reformlar tartışılırken 2014 yılından itibaren baş gösteren jeopolitik sorunlar, karşılıklı yaptırım uygulamaları ve petrol fiyatlarında önemli boyutlara varan düşüşler büyüme oranları açısından yeni koşullar gündeme getirmiştir.

2015 ve 2016 yıllarında yaşanan küçülme sonrasında 2017 yılından itibaren büyüme oranı yeniden pozitif seyrine dönmüştür. 2014 ve 2015 yıllarında yaşanan ekonomik sorunların özellikle Merkez Bankası'nın doğru politikaları çerçevesinde üstesinden gelinebilmiştir.

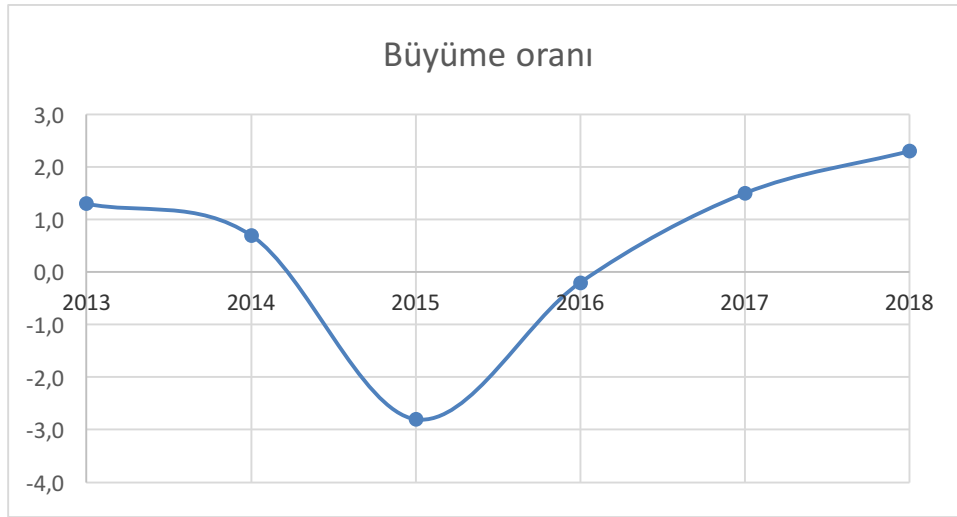
Büyüme unsurları	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Büyüme oranı	1,3	0,7	-2,5	-0,2	1,5	2,3
Tüketim	3,6	1,1	-7,8	-1,9	2,6	1,8
Yatırım	-7,3	-8	-12,3	-1,9	7,4	2,1

*Tablo3'den alınmıştır.

Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

Petrol fiyatlarının düşmesi nedeniyle bütçe gelirlerinde azalmalar yaşanmış ve rezerv fonların kullanımı söz konusu olmuştur. Kamu yatırımlarında azalma görülmüş, ayrıca beklentilerdeki bozulmalar nedeniyle tüketim harcamalarında da azalmalar söz konusu olmuştur. Bununla birlikte tüketim ve ihracat büyümeyi destekleyen ana unsurlar olmaya devam etmektedir. Kamu yatırımları da önemini korumaktadır.

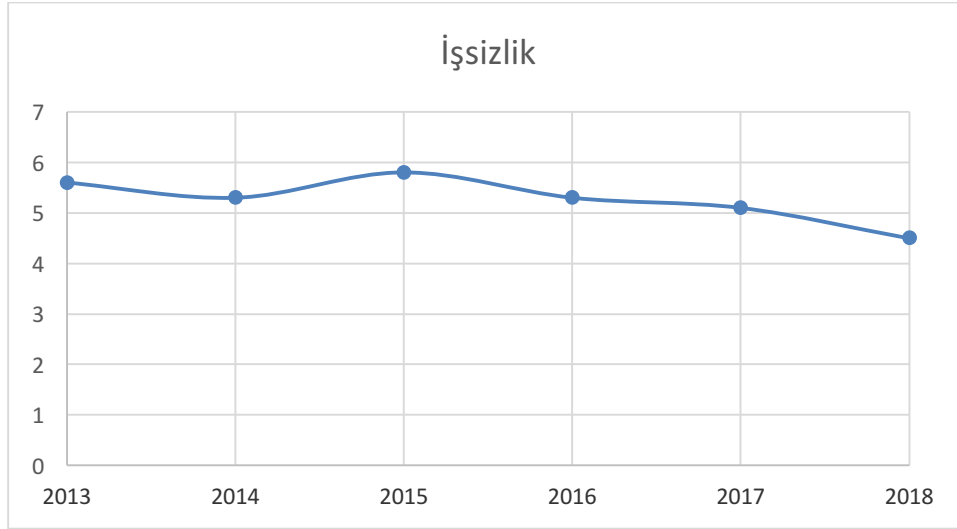
Önümüzdeki birkaç yıl içerisinde büyüme oranının %1-2 bandında seyredeceği anlaşılmakla birlikte jeopolitik konular, petrol fiyatlarındaki gelişmeler ve yapısal reformların seyri önem taşımaktadır.

2.2.İşgücü ve işsizlik oranı

Son yıllardaki önemli ekonomik sorunlara rağmen işsizlik oranında bir kötüleşme yaşanmamıştır. Esasen Rusya’da nüfusun artmaması nedeniyle nüfus dinamikleri büyüme açısından negatif bir etki yaratmaktadır. İşsizlik oranı genellikle %5 seviyesinde seyretmektedir.

Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

Bununla birlikte, Rusya ekonomisinde iş gücü piyasası için öne çıkan sorunlardan biri reel ücretler ve verimlilik arasındaki uyumsuzluk, bir diğeri ise ülke genelindeki düşük işsizlik oranına rağmen bazı bölgelerde işsizlik oranının yüksek seviyelerde seyretmesidir. Diğer taraftan, toplam işgücünün artmıyor olması önemli bir sorundur.

Tablo5:İşgücü

	2000	2010	2015	2016	2017
Toplam iş gücü, 1000	72.770	75.478	76.588	76.636	76.109
Erkek	37.631	38.601	39.433	39.470	39.210
Kadın	35.139	36.877	37.155	37.166	36.899

Kaynak:Rusya Federal İstatistik Servisi

2.3.Enflasyon gelişmeleri

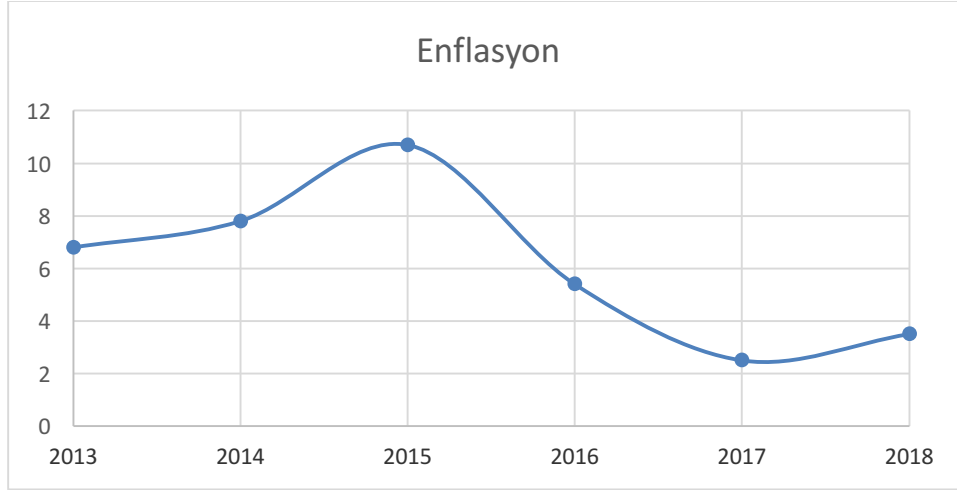
2014 yılında başlayan ekonomik sorunlar özellikle döviz kuru üzerinde önemli etkilerde bulunmuş ve Ruble büyük ölçüde değer kaybetmiştir. Bu gelişmeler karşısında Merkez Bankası politika faiz oranını 2014 yılı Aralık ayında %17'ye kadar yükseltmiştir.

Ancak kur gelişmeleri enflasyon dinamikleri üzerinde etkili olmuş ve birçok malın fiyatında önemli artışlar meydana gelmiştir. 2015 Mart ayında enflasyon oranı %16,9'a kadar yükselmiştir.

Takip eden yıllarda Merkez Bankası'nın sıkı para politikası çerçevesinde enflasyon oranı kademeli olarak düşmüş ve 2017 yılında %2,5'e kadar gerilemiştir. 2018 yılında özellikle

Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

gıda fiyatlarında görülen artışlar ve 2019 yılından itibaren KDV oranının %20'ye yükseltilmesi enflasyon beklentilerini bir miktar yukarıya doğru çekmiştir. Bununla birlikte Merkez Bankası'nın faiz oranını yüksek seviyelerde tutması ve sıkı para politikası çerçevesinde enflasyonun önemli bir sorun teşkil etmeyeceği anlaşılmaktadır.

Tablo6:Politika faiz oranındaki gelişmeler

2014	25-Jul-14	31-Oct-14	11-Dec-15	16-Dec-14				
Faiz oranı	8,00%	9,50%	10,50%	17%				
2015	30-Jan-15	13-Mar-15	30-Apr-15	15-Jun-15	31-Jul-15	11-Sep-15	30-Oct-15	11-Dec-15
Faiz oranı	15,00%	14,00%	12,50%	11,50%	11,00%	11,00%	11,00%	11,00%
2016	29-Jan-16	18-Mar-16	29-Apr-16	10-Jun-16	29-Jul-16	16-Sep-16	28-Oct-16	
Faiz oranı	11,00%	11,00%	11,00%	10,50%	10,50%	10,00%	10,00%	

2017	03-Feb-17	24-Mar-17	28-Apr-17	16-Jun-17	28-Jul-17	15-Sep-17	27-Oct-17	15-Dec-17
Faiz oranı	10,00%	9,75%	9,25%	9,00%	9,00%	8,50%	8,25%	7,75%

2018	09-Feb-18	23-Mar-18	27-Apr-18	15-Jun-18	27-Jul-18	14-Sep-18	26-Oct-18	14-Dec-18
Faiz oranı	7,50%	7,25%	7,25%	7,25%	7,25%	7,50%	7,50%	7,75%

2019	08-Feb-19							
Faiz oranı	7,75%							

2.4.Bütçe Gelişmeleri

Rusya’da federal bütçe gelirlerinin yaklaşık yarısını petrol ve doğalgazdan elde edilen gelirler oluşturmaktadır. 2014 yılından itibaren yaşanan gelişmeler ve petrol fiyatlarındaki düşüşler bütçe üzerinde önemli etkilere neden olmuştur. Hem harcamalar hem de gelirlerde önemli azalmalar olmuştur. Rezerv fonların yoğun şekilde kullanımı söz konusu olmuştur. Bununla birlikte mali disiplin sağlanmış ve bütçe 2018 yılında önemli ölçüde fazla vermiştir.

Tablo7:Federal Bütçe

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gelirler %GDP	19,7	20,3	16,4	15,6	16,4	18,7
Harcamalar %GDP	20,2	20,8	18,7	19,1	17,8	15
Denge	-0,5	-0,5	-2,3	-3,5	-1,4	3,7
Petrol gelirleri %GDP	10,0	10,6	7,1	5,6	6,6	9,5
Ural petrol fiyatı, \$	107,0	109,0	51,0	42	53	72

2.5.Ödemeler Dengesi

Rusya’da sermaye hesabı yapısal olarak açık vermekte olup, söz konusu açığın azaltılması gereği ekonomi politikalarının gözettiği bir husus konumundadır. 2013 yılında 500 milyar doların üzerine çıkan ihracat petrol fiyatlarındaki azalma nedeniyle 2016 yılında 281 milyar dolara kadar gerilemiş, 2018 yılında yaklaşık 443 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Kur etkisi ve talepteki azalma nedeniyle 2015 yılından itibaren ithalatta da önemli azalmalar olmuş, 2018 yılında ithalat yaklaşık 249 milyar olarak gerçekleşmiştir.

Tablo8:Ödemeler Dengesi (Milyar Dolar)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
İhracat	523	497	341	281	352	443
İthalat	343	308	193	191	237	249
Cari işlemler dengesi	33	58	69	24	35	114
Sermaye hesabı dengesi	-47	-174	-73	-27	-34	-114

Kaynak:Rusya Merkez Bankası

*Tahmin

2.6.Dış Borçlar

Genel hükümetin dış borç stoku oldukça düşük düzeyde olup, 2018 sonu itibarıyla 44 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. Diğer taraftan gerek bankaların ve gerekse şirketler kesiminin dış borç stoku 2014 yılından sonra dış finansman imkânlarının daralması nedeniyle gerilemiştir. Rusya'nın toplam dış borç stoku 2014 yılında 593 milyar dolar iken 2018 sonu itibarıyla 453 milyar dolara gerilemiştir.

Tablo9:Dış Borç Stoku (Milyar \$)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Genel Hükümet	62	37	30	39	55	44
Merkez Bankası	10	10	12	12	14	12
Bankalar	214	171	126	114	98	85
Diğer	435	375	340	341	344	312
Toplam	721	593	508	506	511	453

Kaynak:Rusya Merkez Bankası

2.7.Bankacılık sektörü

Bankacılık sistemi de yaşanan ekonomik sorunlardan önemli ölçüde etkilenmiş ve 2015 ve 2016 yıllarında kredi performansı gerilemiştir. 2017 yılından itibaren ise kredi piyasasında canlanma olmuştur. 2018 yılında özellikle bireysel kredilerde önemli bir artış yaşanmıştır. Bankacılık sistemindeki sermaye yeterlilik oranı genelde %12, takipteki kredi oranı ise %9-10 seviyesinde seyretmektedir.

Diğer taraftan, Merkez Bankası tarafından son yıllarda alınan kararlarla bankacılık mevzuatını ihlal eden, mali durumu ile ilgili verileri doğru bildirmeyen ve böylece alacaklılar ve mudilerin çıkarlarını tehdit eden kredi kuruluşların bankacılık sisteminden çekilmesini sağlamaya dönük tutarlı politikalar uygulandığı görülmektedir. 2014 yılından bu yana kredi kurumu sayısında yarı yarıya azalma olduğu anlaşıyor.

Tablo10-1:Rusya Bankacılık Sektörü

Milyar Ruble	2014	2015	2016	2017	2018
Kredi kurumu sayısı	834	733	623	561	484

Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

Aktif	77.652	82.999	80.063	85.191	94.083
Şirketlere krediler	29.535	33.300	30.134	30.192	33.371
Bireylere krediler	11.329	10.684	10.803	12.173	14.901
Bireysel mevduat	18.552	23.219	24.200	25.987	28.460
Sermaye yeterlilik oranı	12	13	13	12	12,2

Kaynak:Rusya Merkez Bankası

Tablo10-2:Ana kalemlerde yüzde değişme

	2015	2016	2017	2018
% değişme				
Aktif	6,9	-3,5	6,4	10,4
Şirketlere krediler	12,7	-9,5	0,2	10,5
Bireylere krediler	-5,7	1,1	12,7	22,4
Bireysel mevduat	25,2	4,2	7,4	9,5

3-Rusya'nın sosyo-ekonomik görünümü

Bu bölümde Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan 2017 Yılı İnsani Gelişim Raporunda yer alan bazı göstergelerden yararlanılarak bir değerlendirme yapılacaktır. Söz konusu indekste birinci sırada yer alan Norveç ile Türkiye'ye ilişkin göstergelere de yer verilmek suretiyle bir karşılaştırma yapılmaya çalışılacaktır.

Rusya Federasyonunun sosyal göstergeleri incelediğinde genellikle ekonomik potansiyeli destekleyici bir özellik taşıdığı söylenebilir. Özellikle yüksek eğitim seviyesi ve kadınların işgücüne katılım oranı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, eğitimin niteliğine yönelik tartışmalar bulunmaktadır. Diğer taraftan yaşlı nüfus oranındaki artış eğilimi birçok ülkede olduğu gibi sosyal güvenlik sistemi açısından önem taşımaktadır. Emeklilik yaşının 65'e çıkarılması sosyal güvenlik sistemi açısından önemli bir gelişme olarak görülmektedir.

Söz konusu hususlara daha geniş olarak yapısal sorunlara ilişkin bölümde yer verilecek olup, bazı sosyo-ekonomik göstergelere tablolar halinde aşağıda yer verilmektedir.

Tablo11:Nüfus göstergeleri

Nüfus Göstergeleri	Kadınlarda Yaşam beklentisi	Erkeklerde Yaşam Beklentisi	Nüfus artış oranı (2015-2020)
Norveç	84	80	0,9
Rusya	77	66	0
Türkiye	79	73	1,4

Tablo12:Eğitim göstergeleri

Eğitim	Lise mezunu kadın oranı	Lise mezunu nüfus oranı	Eğitim harcamaları % GDP
Norveç	96,3	95,7	7,7
Rusya	95,8	95,6	3,8
Türkiye	44,9	52,2	4,4

Tablo13:Araştırma göstergeleri

Araştırma	Araştırma geliştirme harcamaları % GDP	Bilim ve mühendislik mezunlarının oranı	İnternet kullanma oranı
Norveç	1,9	15,3	97
Rusya	1,1	28,1	73
Türkiye	1	20,9	58

Tablo14:Kadının statüsüne ilişkin göstergeler

Kadın	Lise mezunu kadın oranı	Parlamentoda kadın oranı	Kadınların işgücüne katılma oranı
Norveç	96,3	41	60,8
Rusya	95,8	16	56,6
Türkiye	44,9	15	32,4

4-Yapısal Sorunlar

Rusya’da büyümenin yavaş seyretmesinde petrol fiyatları ve dış talep gibi konjonktürel faktörler rol oynasa da bazı önemli yapısal sorunların katkısı da bulunmaktadır. Bunların başında özellikle rekabetçi olmayan sektör ve piyasaların varlığı ile KOBİ’lerin yeterince güçlü olmaması gelmektedir.

Son yıllarda maliye politikasının güçlendirilmesi anlamında uzun dönemli bütçe, mali raporlama, risk yönetimi ve makroekonomik tahminlerin bütçeleme süreçlerine yansıtılmasının olumlu sonuçları olmuştur.

Merkez Bankası tarafından para politikasındaki etkinliğin artırılması, esnek döviz kuru sistemi, likidite yönetimindeki etkinliğin artırılması, bankacılık sistemindeki etkinliğin ve mali derinliğin artırılmasına yönelik politikalar dikkatle uygulanmakta ve bunların olumlu sonuçları olduğu görülmektedir.

2014 sonrası süreçte Merkez Bankası esnek döviz kuru sisteminden taviz vermemiş ve politika faiz oranını enflasyonu dizginlemek amacıyla yüksek tutmuştur.

Para ve maliye politikalarındaki kurumsal kabiliyetin artması ve politikaların istikrarlı bir şekilde uygulanması krizlerin yönetilmesi ve istikrarlı büyüme açısından önem taşımaktadır. Diğer taraftan, son dönemdeki ekonomi politikalarında yapısal sorunların çözülmesine ve ithal ikamesine yönelik tedbirler de dikkat çekmekte ancak kısa sürede sonuç alınmasının kolay olmadığı ve zorlayıcı bir boyutunun olduğu değerlendirilmektedir.

Özellikle 2014 sonrasında bazı teknoloji yoğun sektörlerde ve tarım alanındaki ithal ikameci politikalar dikkat çekmektedir. Tarımda kendine yeterli hale gelmeyi hedefleyen Rusya özellikle sebze grubunda buna yaklaşmış durumdadır.

Genel olarak, ekonominin modernize edilmesi, sektörel çeşitliliğin artırılması, bütçedeki petrol ve doğalgaz etkisinin azaltılması, rekabet ortamının güçlendirilmesi, kurumların güçlendirilmesi, kamu yönetiminin güçlendirilmesi, KOBİ’lerin, girişimciliğin ve inovasyonun teşvik edilmesi gibi uzun dönemli uygulama gerektiren yapısal sorunlar bulunmaktadır.

Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

4.1.Genel yatırım ortamı

Rusya'daki ekonomi politikalarının en önemli gündemlerinden biri, ülkenin teknolojik alt yapısının geliştirilmesi, daha fazla kapasite oluşturulması, bazı sektörlerde kamu sahipliğinin azaltılması ve bu anlamda özel sektör yatırımların artırılarak yabancı sermaye çekilmesidir. Bununla birlikte ülkede yatırım ortamında bulunan bazı sorunlar sermaye girişini sınırlandırmaktadır.

Ülke ekonomisinin büyüklüğü dikkate alındığında doğrudan yatırımların yeterli seviyede olmadığı anlaşılmaktadır. 22 Ağustos 2012 de Dünya Ticaret Örgütüne girilmesi, OECD adaylığı, uluslararası piyasalara ve düzenlemelere daha fazla entegre olunması anlamında olumlu görülmektedir.

Rusya son yıllarda yaptığı çalışmalarla “Doing Business” İndeksinde önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Bu indekste 2014 yılında 92. sırada bulunan Rusya 2019 yılında 31. sıraya yükselmiştir.

Aşağıdaki tablolarda çeşitli göstergeler Türkiye ile karşılaştırmalı olarak yer almaktadır.

Tablo15,16,17,18,19:Doing Business göstergeleri

Rusya Federasyonu	Ülke sıralaması	İşlem sayısı	Süre (gün)	Maliyet
İşe başlama	32	4	10,1	1,1*
İnşaat izinleri	48	15	193	1,2
Elektrik bağlantısı	12	2	73	5,7
Emlak kaydı	12	4	13	0,1**
Sözleşme uygulaması***	18		337	16,5

Türkiye	Ülke sıralaması	İşlem sayısı	Süre (gün)	Maliyet
İşe başlama	78	7	7	10,6
İnşaat izinleri	59	18	103	3,9
Elektrik bağlantısı	60	4	55	389
Emlak kaydı	39	6	5	4
Sözleşme uygulaması	19		609	25

*% kişi başı gelir

***% emlak değeri

***Ticari bir ihtilafı çözmek için uygulanan süreçler, maliyet ve süre

Rusya Ekonomisinin Genel Görünümü

Kredi alınması	Rusya	Türkiye
Ülke sıralaması	22	32
Yasal hakların gücü indeksi (0-12)	9	7
Kredi bilgi indeksi (0-8)	7	8

Yatırımcının korunması	Rusya	Türkiye
Ülke sıralaması	57	26
Yatırımcının korunması indeksi (0-100)	61	71

Vergi ödeme	Rusya	Türkiye
Ülke sıralaması	53	80
Ödeme sayısı (yılıda)	7	10
Zaman (saat-yıl)	168	170
Toplam vergi oranı	46	41

4.3.Küçük ve orta ölçekli işletmeler

Küçük ve orta ölçekli işletmeler birçok ülkede büyüme ve istihdam için kilit bir işlev yerine getirmektedir. Özellikle üretkenlik artışı daha çok küçük ve orta ölçekli işletmenin piyasaya giriş ve çıkışıyla gerçekleşmekte, bu süreç iş gücü piyasasındaki akışkanlığı, esnekliği ve üretkenliği artırmaktadır.

Rusya’da bu tür işletmelerin sayısı birçok OECD ülkesinden daha fazla olmakla birlikte üretim ve istihdam açısından aynı seviye bulunmamaktadır. İstatistiki verilere göre istihdamın yaklaşık %25-30’u bu işletmeler tarafından sağlanmaktadır. Üretimin ise yaklaşık %20-25’inin bu işletmeler tarafından yapıldığı görülmektedir. Oysa birçok referans ülkede bu aralıklar istihdam için % 60-80 üretim içinse % 50-70 seviyesinde bulunmaktadır.

Son yıllarda Rusya’da KOBİ’lerin geliştirilmesi anlamında önemli tedbirler alınmaktadır. Ancak bu husus müteşebbis ruhu, girişim kültürü ve bazı yapısal hususlar dikkate alındığında kolay görülmemektedir. Piyasa ekonomisine geçiş sürecinin kısalığı ve özellikleri dikkate alındığında zamana ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmektedir.

4.4.Eğitimin niteliği

Rusya Federasyonundaki genel eğitim seviyesi OECD ortalamasının oldukça üzerinde bulunmaktadır. Söz konusu durum hem kadın hem de erkek nüfus için aynı şekildedir. Bununla birlikte gerek OECD gerekse Dünya Bankası tarafından yapılan çalışmalara göre öğrencilerin genel yeteneklerine ilişkin göstergeler son yıllarda artsa da eğitime daha fazla yatırım yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Günümüze birçok gelişen ülke için eğitimin niteliğinin artırılması ve gelişen ekonominin ve sektörlerin ihtiyaçlarına hızlı bir şekilde cevap verecek insan gücü yetiştirilmesi oldukça önem taşımaktadır. Rusya’da da benzer tartışmalar bulunmakta ve eğitim kalitesinin daha fazla artırılmasına yönelik politikaların gündem oluşturmaya devam edeceği anlaşılmaktadır.

4.7.İş gücü verimliliği

Rusya’da işsizlik oranı genel olarak %5’ler gibi oldukça olumlu bir seviyede bulunmaktadır. Bununla birlikte bölgeler arası ücret farklılıkları fazla olduğundan belli merkezlere doğru yoğun bir hareketlilik yaşanmakta ve bu durum bazı sorunlara yol açmaktadır.

İşgücü verimliliği konusundaki OECD verilerine ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır. Rusya’da iş gücü verimliliği OECD ülkelerin gerisinde bulunmakta olup, iş gücü verimliliğini artıracak çalışmalar önem taşımaktadır.

Tablo20:İşgücü verimliliği

	Yılda kişi başı çalışma saati	Çalışanların 1 saatte ürettiği GDP, \$
Japonya	1745	46
ABD	1790	72
Fransa	1479	69
Kore	2163	37
İspanya	1666	55
İtalya	1752	57
Slovenya	1537	46
Türkiye	1855	43
Rusya	1982	26

Kaynak:OECD

5. Sonuç ve değerlendirme

Rusya ekonomisine temel makroekonomik göstergeler ve dengeler açısından bakıldığında, mali disiplinin sağlandığı, kamu borcu açısından önemli bir sorun bulunmadığı, işsizlik seviyesinin düşük seyrettiği, para politikasının istikrarlı bir şekilde uygulandığı ve mali piyasalardaki gelişmelerin olumlu yönde seyrettiği görülmektedir. Bu gelişmelerde doğal kaynaklardan elde edilen gelirler kadar para ve maliye politikalarındaki etkinliğin de katkısı olduğu değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte 2014 yılından sonra yaşanan sorunlar nedeniyle 2015 ve 2016 yıllarında ekonomide küçülme görülmüş, büyüme 2017 yılından sonra pozitif seyrine dönebilmiştir. Büyüme oranının seyri genel olarak petrol fiyatları ve jeopolitik gelişmeler yanı sıra yapısal faktörlere de bağlı bulunmaktadır.

Konuya ülkenin genel ekonomik yapısı açısından bakıldığında üretim ve büyüme potansiyelini sınırlandıran bazı sorunların bulunduğu görülmektedir. Genel olarak, ekonominin modernize edilmesi gereği, sektörel çeşitliliğin artırılması, bütçedeki petrol ve doğalgaz etkisinin azaltılması, rekabet ortamının güçlendirilmesi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin özendirilmesi, kamu kurumlarının ve yönetiminin güçlendirilmesi ve yeniliğin ve girişimciliğin teşvik edilmesi gibi uzun dönemli uygulama gerektiren yapısal sorunlar bulunmaktadır.

Daha fazla yatırım yapılması, ülkenin teknolojik alt yapısının geliştirilmesi, daha fazla kapasite oluşturulması, özel sektör yatırımların artırılarak yabancı sermaye çekilmesi önem taşımaktadır.

OECD ülkeleriyle kıyaslandığında gerek üretim ve gerekse istihdam kapasiteleri yeterli düzeyde olmayan küçük ve orta ölçekli işletmelere dönük politikalar üretilmesinin, bunların finansmana erişim imkânlarının artırılmasının, ayrıca yeni bir işi hayata geçirmedeki idari engellerden kaynaklanan rekabete dönük dezavantajların giderilmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Ülkedeki genel eğitim seviyesinin OECD ülkelerinden daha ileri seviyede olmasına rağmen birçok ülke için geçerli olduğu gibi eğitimin niteliğinin artırılması ve gelişen ekonominin ve sektörlerinin ihtiyaçlarına hızlı bir şekilde cevap verecek insan gücü yetiştirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca OECD ülkelerinin gerisinde bulunan işgücü verimliliğinin düşük olmasına neden olan sorunlar da bulunmaktadır.

Sonuç olarak, Raporda kısaca değinilen yapısal sorunların giderilmesinin uzun dönemde etkisini gösterebilecek nitelikte olması, ayrıca petrol ve doğal gaz gelirlerinin bütçedeki önemi ve avantajları yanı sıra yarattığı riskin ülkenin büyüme potansiyelini etkileyen önemli unsurlar olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte para, maliye ve ekonomi politikalarının etkinliğinin artması ve kurumların kalitesinin yükselmesi önemli bir gelişme olarak görülmektedir.